

CODUL DETECTIVULUI LITERAR

Cîțiva critici și istorici literari – Theodor Codreanu, N. Georgescu, Călin Cernăianu – întrețin, de ani buni, „ideea conspiraționistă” în legătură cu eliminarea lui Eminescu, după 1883, din viața publică – întrucît devenise incomod – și chiar din viață. Acești domni – cărora trebuie să li-l adăugăm pe vajnicul senator peremist Mihai Ungheanu – desfășoară o infatigabilă activitate în presa literară, la diferite televiziuni și posturi de radio, în propriile lor cărți – întru acreditarea „teoriei conspiraționiste” și negarea a cam tot ce se știa despre ultimii – și cei mai dificili – ani de viață ai lui Eminescu. Demersul lor este o provocare, ca și, la celălalt pol, celebrul număr din „Dilema”, în care Eminescu era coborît din sfere nalte și pus la colț, de către niște tineri și intempestivi autori, ce doreau a-și forja o glorie rapidă, fie aceasta și negativă. Ceea ce chiar le-a reușit. Paradoxal, unii dintre viguroșii contestatari au fost încununați, la Botoșani, cu Premiul Național „M. Eminescu”, pentru debut – și nu l-au refuzat! De unde se vede că totul era făcut din spirit de frondă (ca să nu le punem la îndoială etica).

Dacă în acest caz era vorba mai ales de „ai noștri tineri” (și cîțiva partizani conjuncturali mai maturi), „teoria conspiraționistă” este susținută de oameni la casa lor, cu nevastă, copii și cărți proprii în bibliotecă, doxați și talentați, critici acribioși, cercetători pînă-n pînzele albe ale biografiei eminesciene. S-a ajuns pînă acolo încît existența lui Eminescu de la 1883 și pînă la moarte este urmărită nu doar pe zile, ci pe ore și chiar minut cu minut, în conexiune cu ceilalți „actori” (amici sau inamici) ce evoluau atunci pe scena vieții românești. Acest mod de reconstituire îmi place și, în definitiv, Eminescu merita o dezvoltare integrală, nu doar ca monument (aici au dreptate „dilematicii”), ci și clipă de clipă, cu toate înălțările și căderile sale.

Față de „repedea ochire” a „dilematicilor” – un fel de tras amuzant cu arcul – „conspiraționiștii” vin cu scrieri grele, desfășurate fastidios, pe mii de pagini. E o lectură cam din aceeași serie cu scrierile catastrofice ale lui Pavel Coruț (inițial mă gîndeam la o comparare mai eclactantă, cu *Codul lui da Vinci*). Ideile sînt provocatoare, dar lipsesc „documentele”, totul se bazează pe colaționarea unor presupuneri. Un Sherlock Holmes sau un Poirot te duceau, din aproape-n aproape, la criminal, prin colaționarea unor fapte (insignifiante, de obicei) cu deducții logice. „Conspiraționiștii” noștri uzează mai ales de deducții provenite din presupuneri, fără acte doveditoare. Internarea lui Eminescu la ospiciu, după ce, prin comportament, o înspăimîntase pe d-na Slavici, este un prim semn al odioasei coaliții împotriva poetului. De ce? Fiindcă bolnavul a fost luat cu forța. Dar care nebun recunoaște că e nebun și merge de bună voie și nesilit de nimeni la sanatoriu?

Alte multe episoade din existența ulterioară a lui Eminescu sînt răstălmăcite, deturnate astfel încît să răspundă teoriei prefabricate a conspiraționismului. S-a dus pe apa sîmbetei tot ce s-a scris, timp de o sută de ani, despre acest interval dramatic din viața poetului. Noi credeam, ca fraierii, că Maiorescu s-a implicat ardent nu doar în editarea primei cărți de *Poesii* (1883) a lui Eminescu, ci și în susținerea lui morală, financiară, sanatorială, în anii ce au urmat primei crize. Ne-am înșelat amarnic.

Aflăm acum că Maiorescu a fost printre cei care „l-au lucrat” pe Eminescu, astfel încît să nu mai scrie la gazetă („Timpul”), să nu se însoare cu Veronica (aci, a cam avut o contribuție), să fie internat „la nebuni”, deși era sănătos! (N. Georgescu susține că, atunci, Eminescu a fost arestat! Mai blînd, C. Cernăianu spune că a fost... sechestrat), să-i dea un alt pacient cu piatra-n cap, iar genialul lui creier să fie lăsat la discreția muștelor. Mai credeam – așa am învățat de la bunii noștri critici – că datorită lui Maiorescu, care a luat la el lada cu manuscrise și biblioteca poetului („4.000 de volume”), acest patrimoniu a fost salvat de la risipire sau chiar de la pierzanie. Ei, aș! Aflăm acum de la Călin („file din poveste”) Cernăianu (*Cabala antieminesciană*, în „Bucovina literară”, iulie 2007) că manuscrisele, „miile de pagini conținînd bruioanele a ceea ce numim astăzi «postume» au fost furate de protectorul Maiorescu”. Revenindu-și din criză, după internările și tratamentele cunoscute, în țară și în străinătate, Eminescu ar fi vrut „bunurile” sale înapoi, dar Maiorescu „a refuzat să i le înapoizeze”. Și continuă „detectivul” Cernăianu: „Acest fapt, contrar legii, ca orice hoție, l-a pus pe Eminescu în imposibilitatea de a-și finaliza mulțimea de lucrări despre care alții au scris vagoane de cărți după 1902”. „Alții” fiind Iorga, Ibrăileanu, Lovinescu, Călinescu... Nu și Maiorescu. Dacă Maiorescu ar fi... furat manuscrisele eminesciene pentru sine, s-ar fi sforțat să exploateze acest tezaur, să scrie el – era cel mai îndreptățit – despre viața și opera lui Eminescu, nu să le lase moștenire unui – de exemplu – Călinescu, care, după opinia lui Cernăianu, „a consacrat minciuni” (printre altele, privind presupusa internare a poetului la Mănăstirea Neamț).

Concedem că unele episoade din existența lui Eminescu, ca și din a aceluia ce i-au fost în preajmă, sînt obscure, dar a-l acuza pe Maiorescu de hoție este nu doar o contradicție în termeni, ci și o alăturare iresponsabilă a acestora.

Mai prudent și mai ingenios, N. Georgescu își justifică teoria conspirativității prin apelul – la cine credeți? – la Titu Maiorescu însuși, în a cărui *Istorie contemporană a României* „conspirațiile, comploturile politice, intrigile, cabalele abundă”. Deducția lui N. Georgescu este că, fiind abilitat în conspirații, Maiorescu putea orchestra și el una, care să dea de lucru istoricilor literari de peste veac. Ceea ce se și întîmplă în cazul domnilor mai sus citați.

„Nu avem documente”, se plînge, cu o dezarmantă sinceritate, N. Georgescu. Și ce dacă? Nici Dan Brown n-are documente, cînd insinuează, în romanul său, că Iisus ar fi fost căsătorit și ar fi avut o fiică. Asta nu-l împiedică, dimpotrivă, îl stimulează în a întreprinde, pe o pînză de 450 de metri, o intrigă, în a provoca supoziții și ambiții detectiviste. Criticii noștri – despre care făcurăm vorbire – au scris pînă acum nu sute, mii de pagini. Ceea ce-i deosebește de un Dan Brown, chiar de Coruțul indigen, este faptul că nu pun în capul scrierilor lor mențiunea: (fragmente de) roman.

Fragmente de roman, amestecate cu fragmente de dac, un fel de conspirație mioritică, adică, avînd motoul „Pe l-apus de soare/ Vor să mi-l omoare...”.